Suomen uusiutuvat ry

Lausunto

06.11.2026

Asia: VN/25638/2023

Lausuntopyyntö sähkölinjoista maanomistajille maksettavia korvauksia koskevasta selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen uusiutuvat ry kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriölle laaditusta professori Martti Häkkäsen selvityksestä ”Sähkölinjoista maanomistajille maksettavat korvaukset – lunastajan saaman hyödyn huomioon ottaminen ja kompensaatiojärjestelmän kehittäminen sähkölinjahankkeissa” (27.8.2026). Yhteiskunnan sähköistyminen koskettaa meitä kaikkia jollain tavalla. Onkin olennaista, että yhteiskunnan sähköistymisen ja vihreän siirtymän hyödyt jakautuvat tasapainoisesti. Siksi myös voimajohtojen lunastuskorvauksia tulee tarkastella kokonaisvaltaisemmin. Tällä hetkellä energia- ja teollisuusinvestoinnit kohdentuvat tällä hetkellä pääosin länsirannikolle. Tuulivoimarakentamisen mahdollistaminen itäisessä Suomessa tasaisi taloudellisen hyödyn jakautumista ja vähentäisi maankäyttöön kohdistuvaa painetta läntisessä Suomessa – vahvistaisi samalla sähköistymisen myönteistä kehitystä, ja lisäksi toisi paikallisia hyötyjä laajemmin koko Suomeen.

KORVAUSPERUSTEIDEN TULEE OLLA YHDENMUKAISET

Lunastuslain korvausperusteita uudistettiin 1.8.2025 voimaan tulleella lakimuutoksella, jolla kohteen- ja haitankorvauksiin lisättiin 25 prosentin korotus. Selvityksessä korostetaan, ettei toteutettu korotus ole hyödynjakosäännös, vaan sen tarkoituksena on varmistaa täyden korvauksen toteutuminen ja siirtää arvonmäärityksen epävarmuudesta aiheutuvaa riskiä lunastajalle. Uudistuksen vaikutuksista ei selvityksen mukaan ole vielä muodostunut vakiintunutta oikeus- tai toimituskäytäntöä.

Suomen uusiutuvat ry ei vastustanut korotusta. Pidimme ja pidämme tärkeänä korotusmenettelyn yhdenmukaisuutta eri toimialoilla ja lunastusten tasapuolista kohtelua. Myös jatkovalmistelussa korvausperusteita on arvioitava johdonmukaisesti suhteessa tie-, rata- ja kaasuputkihankkeisiin sekä yhdyskuntarakentamiseen.

Vähintäänkin kaikkia voimajohtolunastuksia tulee käsitellä yhtenäisin perustein riippumatta johdon omistajasta tai siitä, palveleeko johto kantaverkkoa, jakeluverkkoa vai tuotannon tai kulutuksen liittymistä verkkoon. Erityistä lisävelvoitetta ei tule kohdistaa tuulivoimahankkeiden liittymisjohtoihin, millä on myös selvä yhteys sähkön riittävyyteen. Sähköntuotantoa ei pidä rasittaa liiallisilla sääntelyvelvoitteilla, kun samalla sähkönkulutus on voimakkaassa kasvussa, jolloin uutta tuotantoa tarvitaan. Yhdenmukaisuus on tärkeää sekä maanomistajien tasapuolisen kohtelun että yhteiskunnan toimintojen häiriöttömyyden ja Suomen kokonaisturvallisuuden kannalta.

Maanomistajalle on turvattava taloudellisten menetysten täysi korvaus. Lunastusmenettelyn tehtävänä ei kuitenkaan tule olla hankkeen liiketoiminnallisen hyödyn jakaminen. Emme kannata sähkölinjahankkeille uutta lakisääteistä lisäkorvausta tai voitonjakovelvoitetta. Vuoden 2025 uudistuksen vaikutukset tulee arvioida ennen uusia korvausvelvoitteita. Selvityksen kansainvälinen vertailu ei osoita yleistä siirtymää lunastajan voittoon perustuviin lunastuskorvauksiin, ja tosiasiallisen hyödyn määrittelyyn sekä kohdentamiseen liittyy merkittäviä käytännön ongelmia.

LISÄVELVOITTEET HEIKENTÄISIVÄT INVESTOINTIEDELLYTYKSIÄ JA SÄHKÖN KOHTUUHINTAISUUTTA

Ennakoitava korvaussääntely tukee Suomen investointiympäristön luotettavuutta. Uudet korvausvelvoitteet kasvattaisivat energiantuotannon ja sähköverkkojen investointikustannuksia. Johtokilometriin sidottu lisäkorvaus kohdistuisi erityisen voimakkaasti pitkiä liittymisjohtoja tarvitseviin hankkeisiin, vaikka johdon pituus ei sellaisenaan osoita hankkeen kannattavuutta tai lunastajan saamaa hyötyä. Tarkemmin avattuna verkkoyhtiö osoittaa tuotantohankkeen liittymispisteen, mikä määrää johdon pituuden. Mikäli osoitettu liittymispiste on etäällä, on se hankkeelle suora kustannusrasite.

Yleisesti ottaen sääntely ei saa perusteettomasti heikentää vihreän siirtymän energiantuotantohankkeiden, teollisten investointien ja uusien työpaikkojen syntymisen edellytyksiä. Verkkohankkeiden lisäkustannukset voivat verkkotoiminnan sääntelyn puitteissa välittyä verkkopalvelumaksuihin. Liittymisjohtojen kallistuminen voi puolestaan hidastaa uusia tuotantoinvestointeja, ja siten välillisesti lisätä sähkön markkinahinnan nousupainetta pitkällä aikavälillä. Vaikutuksia tulee siksi arvioida myös kotitalouksien ja yritysten sähkön kokonaiskustannusten kannalta.

Hyötyperusteisen korvausmallin ongelmia lisää se, että sähköjohdon käyttötarkoitus ja sitä palvelevan liiketoiminnan kannattavuus voivat muuttua johdon elinkaaren aikana.

Tuulivoimahankkeen liittymisjohto voi myöhemmin siirtyä osaksi jakelu- tai kantaverkkoa tai palvella myös muita tuotanto- ja kulutuskohteita. Lunastushetkellä ei voida luotettavasti arvioida näiden toimintojen tulevia tuottoja eikä kohdentaa niitä yksittäiseen johtoalueeseen. Korvausperusteita ei siksi tule sitoa johdon alkuperäisen käyttäjän oletettuun voittoon.

SÄHKÖVERKOT PALVELEVAT YHTEISKUNNAN SÄHKÖISTYMISTÄ

Kotimaisen puhtaan sähkön merkitys kasvaa asumisen, liikkumisen ja elinkeinotoiminnan sähköistyessä. Uusiutuva energiantuotanto vähentää riippuvuutta fossiilisesta tuontienergiasta, vahvistaa huoltovarmuutta ja vähentää ilmastopäästöjä. Kun energiaa siirretään yhä enemmän sähkönä fossiilista energiaa kuljettavien säiliölaivojen ja -rekkojen sijaan, tarvitaan myös riittäviä sähköverkkoyhteyksiä.

Riittävä sähköntuotanto ja toimiva sähköverkko mahdollistavat uusia sähköä käyttäviä teollisia investointeja, työpaikkoja ja kuntien kiinteistöverotuloja sekä vahvistavat alueiden elinkeinoja ja hankintaketjuja. Uusiutuvaa energiantuotantoa ja sen verkkoyhteyksiä on siksi arvioitava myös niiden tuottaman yleisen edun, ei yksinomaan hanketoimijan liiketaloudellisen edun näkökulmasta. Näitä laajempia hyötyjä tulee tarkastella maanomistajien menetysten asianmukaisen korvaamisen rinnalla.

MAHDOLLISTEN KOROTUSTEN TULEE OLLA MALTILLISIA JA ENNAKOITAVIA

Mikäli uusia korotuksia kuitenkin valmistellaan, niiden tulee olla maltillisia, kertaluonteisia ja yksiselitteisesti laskettavia. Hankkeiden kannalta on ensisijaisen tärkeää ennakoitavat ja kertaluonteiset kustannukset, jotka eivät myöhemmässä vaiheessa murenna taloudellista pohjaa jo tehdyltä investoinnilta.

Pidämmekin nykyiseen lunastuskorvaukseen sidottua prosentuaalista korotusta erillistä johtokilometri- tai pinta-alamaksua perustellumpana lähtökohtana. Näin korvaus säilyttäisi yhteyden nykyisessä arvioinnissa huomioon otettaviin alueen arvoon, ominaisuuksiin ja taloudellisiin menetyksiin. Tällainen toissijainen arviointilähtökohta ei merkitse sitä, että kannattaisimme uutta korotusvelvoitetta. Lisäksi oletettuun tai todelliseen tuottoon sidottu vuosittainen korvaus olisi vaikea ennakoida ja monimutkainen hallinnoida, ja sillä olisi selkeä investointiympäristöä heikentävä vaikutus.

Valmistelussa tulee arvioida korotuksen yhteisvaikutus vuonna 2025 toteutetun uudistuksen kanssa sekä vaikutukset hankkeiden toteuttamiskelpoisuuteen ja maanomistajien tasapuoliseen kohteluun.

VAPAAEHTOISTA SOPIMISTA ON EDISTETTÄVÄ LUNASTUSMENETTELYN RINNALLA

Eräistä ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain 768/2004 soveltamisalaan kuuluvissa sähkölinjahankkeissa lunastuslupa on hankkeen toteuttamisen edellytys. Selvityksen mukaan tämä koskee esimerkiksi vähintään 220 kilovoltin ja yli 15 kilometrin sähköjohtoja. Luvan pakollisuus ei estä sopimasta korvauksen määrästä vapaaehtoisesti. Lupamenettelyn vaatimukset ja korvauksista sopiminen on siksi erotettava toisistaan.

Alueiden käyttöoikeuden lunastus herättää tyytymättömyyttä osassa maanomistajia. Suomen uusiutuvat ry on jo pitkään suositellut jäsenilleen tuulipuistojen liityntäjohtojen ennakkohaltuunottosopimuksia, joissa maankäytöstä ja lunastuksesta sovitaan vapaaehtoisesti maanomistajien kanssa. Kokemukset ovat olleet myönteisiä: sopiminen on mahdollistanut korotetut korvaukset ja voi sujuvoittaa käyttöoikeuksien hankintaa sekä hankkeiden toteuttamista.

Maanmittauslaitos ratkaisee lunastuslupahakemuksen, jos luvan antamista ei vastusteta tai lunastus on yleisen ja yksityisen edun kannalta vähemmän tärkeä. Kaikkien maanomistajien kanssa ei kuitenkaan aina päästä sopimukseen, joten myös lunastusmenettelyn tulee säilyä toimivana.

Energiantuotantoalueen vuokrakorvausta ja voimajohdon lunastuskorvausta ei tule rinnastaa suoraan. Hankittavat oikeudet ja maankäytön rajoitukset poikkeavat toisistaan, ja taloudelliset menetykset tulee arvioida kyseisen alueen ja oikeuksien perusteella. Tuotantoalueen vuokratasosta ei siten voida sellaisenaan johtaa sähkölinjan korvaustasoa.

Jatkotyön painopisteen tulee olla hyvässä suunnittelussa, oikea-aikaisessa vuoropuhelussa, selkeissä sopimuskäytännöissä ja sujuvassa viranomaiskäsittelyssä sekä vuoden 2025 korvausuudistuksen vaikutusten arvioinnissa, ei uusissa lakisääteisissä lisäkorvauksissa. Samalla on turvattava toimiva lunastusmenettely ja maanomistajien sekä hanketoimijoiden tasapuolinen kohtelu.

Ollila Matias
Suomen uusiutuvat ry